

יחידת הבקיאות בתנ"ך - שאלה על ציר זמן

בחוזר של המפקחת גבי מירי שליטל מתחילת שנת הלימודים נכתב בנוגע לבגרות ביחידת הבקיאות: "בנביאים ראשונים תתווסף שאלה על ציר זמן - סדר אירועים ואישים".

במהלך החדשים האחרונים קיבלתי בקשות של מורים לדוגמאות של שאלות מסוג זה, ולכן אני מצרף כאן מספר שאלות הבאות לבחון ידיעה זו.

ברצוני להדגיש כי אין לי מידע כיצד תישאל שאלה זו בבחינת הבגרות, אך אני שולח שאלות אלו כעזרה למורים הרוצים לתרגל את תלמידיהם במהלך הלימוד השוטף, או להכניס שאלות מסוג זה במהלך המבחנים השוטפים שלהם בספרי נביאים ראשונים.

על פי הידוע לי, בבחינות הבגרות שנערכו עד היום היו שלוש שאלות שבחנו ידיעה של ציר זמן והן שלוש השאלות הראשונות המובאות להלן.

- בשלוש שאלות אלו רק החלק הראשון של השאלה (שעל כולה ניתנו 4 נקודות) התייחס לציר הזמן, והחלק השני של השאלה התייחס לדבר אחר.
- בכל אחת משלוש שאלות הבגרות הוזכרו ארבעה אירועים והתלמיד נדרש להעתיק אותם לפי סדר התרחשותם.
- ההנחיה שניתנה לבודקים בבחינות הבגרות הייתה כי כל טעות בתיאור סדר האירועים פוסלת כל חלק זה של השאלה.
- אחרי כל אחד מהאירועים שמובאים בשאלות שבהמשך כתוב בסוגריים מרובעים המקור בו האירוע מתואר בתנ"ך. כמובן שמקורות אלו לא צוינו בבחינות הבגרות וגם אין כל טעם לציין אותם במבחנים לתלמידים.
- בשאלות המובאות בהמשך מובאים בכל הקשר מספר אירועים גדול יותר וכל מורה יכול לבחור מתוך אירועים אלו רק חלק מהאירועים לצורך התרגול השאלה שהוא רוצה לשאול.

שאלות בנוגע לציר הזמן שהיו בבחינות הבגרות

1. [בגרות חורף תשס"ג קצרות 4 נקודות] לפניך רשימת אירועים מספר יהושע.
 - בניית המזבח בעבר הירדן המזרחי [כ"ב, י]
 - הקרבת קרבן הפסח [ה', י]
 - מעבר הירדן [פרקים ג'-ד']
 - בקשת בנות צלפחד מיהושע [י"ז, ג-ד]

א. העתק את האירועים למחברתך לפי סדר התרחשותם, ומספר אותם: מהמקדם ביותר (מספר 1) למאחר ביותר (מספר 4). {סדר התרחשותם של האירועים (מהמוקדם למאוחר): 1 - מעבר הירדן; 2 - הקרבת קרבן פסח; 3 - בקשת בנות צלפחד; 4 - בניית המזבח בעבר הירדן המזרחי.}

ב. ציין מלחמה אחת של יהושע, שקרה בה מאורע נסי. [כבוש יריחו (נפילת החומות, ו', כ), אן: המלחמה במורד בית חורון ("שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוָם" ונפילת אבנים מן השמים. י', יא-יד)].
2. [בגרות תשס"ב קצרות 4 נקודות] לפניך רשימת אירועים מחיי שאול:
 - מלחמת עמלק
 - הריגת תושבי נוב עיר הכוהנים
 - המלחמה במעבר מְכָמֶשׁ
 - הבאת דוד לנגן לפני שאול

א. העתק את האירועים למחברתך, לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם 1 - המוקדם ביותר, 4 - המאוחר ביותר. {1} המלחמה במעבר מכמש (שמואל א, י"ד). {2} מלחמת עמלק (שמואל א, ט"ו). {3} הבאת דוד לנגן לפני שאול (שמואל א, ט"ז). {4} הריגת תושבי נוב עיר הכוהנים (שמואל א, כ"ב).}

ב. איזה מעשה גרם להתחלת המלחמה במעבר מכמש? {הריגת נציב פלשתים בגבע גרמה להתחלת המלחמה.}

3. [בגרות חורף תשס"ב קצרות 4 נקודות] לפניך רשימת אירועים מחיי דוד.

- חטא דוד עם בת שבע
 - הסכסוך עם נבל הכרמלי
 - קללת שמעי בן גרא
 - המלכת דוד בחברון
- א. סדר ומספר את האירועים במתברתך, לפי הסדר הנכון של התרחשותם (1 - המוקדם ביותר, 4 - המאוחר ביותר).
- (1) הסכסוך עם נבל הכרמלי - (שמואל א, כ"ה). 2. המלכת דוד בחברון - (שמואל ב, ב', ג-ד). 3. חטא דוד עם בת שבע - (שמואל ב, י"א, ב-ה). 4. קללת שמעי בן גרא - (שמואל ב, ט"ז, ה-ח).
- ב. מה ביקש דוד מנבל הכרמלי, ומה ענה נבל על בקשתו?
- [דוד (באמצעות נעריו) ביקש מנבל שיתן לו ולנעריו אוכל או כל דבר אחר שהוא רוצה (שמואל א, כ"ה, ח). נבל דחה בקשה זו ובייש את דוד ואנשיו והתייחס אליהם בהתנשאות (פסוקים י-יא).]

שאלות נוספות בנוגע לציר הזמן (שלא היו בבחינות הבגרות)

4. לפניך רשימת אירועים מתקופת יהושע.
- יהושע מל את כל העם בגבעת העֶזְרָלוֹת [יהושע, ה']
 - יהושע בונה מזבח לה' בהר עיבל וכותב עליו את משנה תורת משה [יהושע, ח']
 - יהושע מְשַׁבֵּיעַ ומקלל את מי שיבנה בעתיד את יריחו [יהושע, ו']
 - הפסד ישראל במלחמה בעי [יהושע, ז']
 - הגעת הגבעונים למחנה ישראל [יהושע, ט']
 - יהושע שולח שני אנשים לרגל את יריחו [יהושע, ב']
 - יהושע קורא את הברכה והקללה בפני כל העם למרגלות הר גרזים והר עיבל [יהושע, ח']
 - הקרבת קרבן הפסח [יהושע, ה']
 - יהושע לוקח משבעה שבטים שלושה נציגים מכל שבט שיסתובבו בארץ [יהושע, י"ח]
 - יהושע מברך את 2½ השבטים ושולח אותם חזרה לנחלתם שבעבר הירדן המזרחי [יהושע, כ"ב]
 - יהושע כורת ברית בין ה' והעם בשכם [יהושע, כ"ד]
 - יהושע כורת ברית עם הגבעונים [יהושע, ט']
 - יהושע עוצר את מהלך השמש באמצעות דבריו: "שָׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוָם וַיָּרֶחַ בְּעֶמְקֵי אֵילֹן" [יהושע, י']
 - יהושע שולח אנשים לרגל את העי [יהושע, ז']
 - יהושע מפתיע ותוקף את הצבא של מלך חצור ושאר מלכי הצפון במי מרום [יהושע, י"א]
 - יהושע מצווה את העם לסתום את המערה במקדה באמצעות אבנים גדולות [יהושע, י']
 - יהושע מסמן באמצעות כידון לחיילים שבמארב על העי לצאת מהמארב [יהושע, ח']
 - יהושע מקים 12 אבנים שנלקחו מהירדן בגלגל [יהושע, ד']
 - יהושע מְנַחֵה את המרגלים שהיו ביריחו להציל את רחב ובני משפחתה [יהושע, ו']
 - דברי יהושע ל-2½ השבטים לעבור חלוצים לפני העם [יהושע, א']
 - יהושע דוחה את בקשת בני שבט יוסף לתוספת נחלה [יהושע, י"ז]
 - בניית מזבח בגלילות הירדן [יהושע, כ"ב]
 - יהושע מעניש את עכן שמעל בחרם ביריחו [יהושע, ז']
 - בנות צלפחד מבקשות נחלה מיהושע [יהושע, י"ז, ג-ד]
 - יהושע נפגש עם שר צבא ה' שחרבו שלופה בידו [יהושע, ה']
 - יהושע נותן לכלב בן יפונה את חברון לנחלה [יהושע, י"ד]
- א. העתק את האירועים למתברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

5. לפניך רשימת אירועים מתקופת גדעון.

- גדעון בונה מזבח וקורא לו "ה' שלום" [שופטים, ו', כד]
 - גדעון ופורה נערו יורדים למחנה מדיין ושומעים את השומרים משוחחים [שופטים, ז', י-יד]
 - גדעון מעניש את אנשי סוכות והורג את תושבי מגדל פנואל [שופטים, ח', טז-יז]
 - גדעון מבקש מה' אות באמצעות גיזת צמר הנמצאת בגורן [שופטים, ו', לז]
 - גדעון מנצח את מחנה הצבא של זבח וצלמונע בקרקור [שופטים, ח', י-יב]
 - גדעון מפיס את בני שבט אפרים שהתלוננו שגדעון לא קרא להם להשתתף במלחמה [שופטים, ח', ב-ג]
 - גדעון שולח את רוב החיילים שהוא גייס למלחמה בחזרה לביתם [שופטים, ז', ב-ח]
 - מלאך ה' מתגלה לגדעון כאשר גדעון חובט חטים בגת [שופטים, ו', יא]
 - גדעון עושה אפוד מזהב שנלקח מהשלל שחייליו לקחו מהמדיינים שנוצחו [שופטים, ח', כז]
 - גדעון וחייליו תוקעים בשופרות מסביב למחנה המדיינים בלילה [שופטים, ז', יט-כב]
 - גדעון ועשרה מעבדיו הורסים את מזבח הבעל ובונים מאבניו מזבח לה' [שופטים, ו', כז]
 - גדעון מבקש מאנשי סוכות ופנואל שיסייעו לו ויתנו אוכל לחייליו [שופטים, ח', ו-ח]
 - גדעון מסרב לבקשת העם שהוא ימשול עליהם [שופטים, ח', כג]
- א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

6. לפניך רשימת אירועים מתקופת שמשון.

- שמשון עוקר את שערי העיר עזה [שופטים, ט"ז, ג]
 - שמשון הקַעַר ממוטט את העמודים והורג פלשתים רבים שבאו לחזות בו [שופטים, ט"ז, ל]
 - בני שבט יהודה מסגירים את שמשון לידי הפלשתים [שופטים, ט"ו, י-יג]
 - שמשון מבעיר אש בשדות הפלשתים באמצעות לפידים הקשורים לזנבות שועלים [שופטים, ט"ו, ד-ה]
 - שמשון מתפלל לה' בגלל החשש שלו שהוא עומד למות בצמא [שופטים, ט"ו, יח]
 - שמשון קורע (מנתק) שבעה חבלים בהם הפלשתים קשרו אותו [שופטים, ט"ז, ז-יב]
 - שמשון הורג בידיו (מְשַׁעַ) כפיר אריות [שופטים, י"ד, ו]
 - שמשון הורג 1,000 פלשתים באמצעות לחי של חמור [שופטים, ט"ו, טו]
 - שמשון הורג 30 פלשתים באשקלון ולוקח את חליפותיהם [שופטים, י"ד, יט]
 - שמשון רודה דבש מגויית האריה ואוכל את הדבש [שופטים, י"ד, ח-ט]
 - שמשון חד לפלשתים חידה במהלך המשתה של נישואיו [שופטים, י"ד, יד]
- א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

7. לפניך רשימת אירועים מתקופת הנביא שמואל.

- שמואל מוכיח את שאול על כך ששאל חמל על הצאן של עמלק [שמואל א, ט"ו]
- שמואל מקבל נבואת פורענות על משפחתו של עלי הכהן [שמואל א, ג]
- שמואל מושח את דוד למלך על ישראל [שמואל א, ט"ז]
- ה' אומר לשמואל להגיד לעם את "משפט המלך" [שמואל א, ח']
- שמואל הורג את אגג מלך עמלק [שמואל א, ט"ו]
- שמואל מוכיח את שאול על כך ששאל הקריב קרבן בגלגל ולא חיכה לשמואל [שמואל א, י"ג]
- שמואל מציב אבן וקורא לה "אבן העזר" בגלל ש"עַד הַיָּהּ יִצְרְנוּ ה'" [שמואל א, ז']
- שמואל אומר לשאול כי האתונות של אביו נמצאו [שמואל א, ט']
- העם מבקשים משמואל: "שִׁימָה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטֵנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם" [שמואל א, ח']

- שמואל מתפלל לה', וה' מוריד גשם בימי קציר חטים [שמואל א, י"ב, יז-יח]
- שמואל מושח את שאול למלך על ישראל [שמואל א, י']
א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

8. לפניך רשימת אירועים הקשורים ליחסי דוד ושאול.
- שאול מבקש מדוד שכאשר דוד יעלה למלוכה הוא לא ישמיד את זרעו [שמואל א, כ"ד, כ-כא]
- הזיפים מלשינים לשאול היכן דוד מתחבא [שמואל א, כ"ג]
- דואג האדומי מגלה לשאול כי דוד הגיע לנוב וקיבל סיוע מאחימלך [שמואל א, כ"ב, ט-י]
- דוד מתחתן עם מיכל בת שאול [שמואל א, י"ח, כ-כז]
- שאול מנסה להרוג את דוד באמצעות הטלת החנית [שמואל א, י"ח, יא]
- דוד מגיע לנגן לפני שאול [שמואל א, ט"ז]
- דוד משכנע את שאול לאפשר לו להילחם בגלית [שמואל א, י"ז]
- דוד כורת את כנף מעילו של שאול [שמואל א, כ"ד]
- דוד לוקח את החנית ואת צפחת המים של שאול הישן [שמואל א, כ"ו]
א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

• הערה: יש שאלה במפרשים האם מלחמת דוד בגלית (המתוארת בפרק י"ז) התרחשה אחרי הגעת דוד לנגן לפני שאול (המתוארת בפרק ט"ז, וכפי סדר הפרקים), או שמלחמת דוד בגלית קדמה (ולכן שאול אינו יודע מיהו דוד ושואל את שר צבאו אבנר מיהו דוד, וכפי שמתואר בפרק י"ז, נה: "וַיִּכְרְאוּת שְׂאוּל אֶת דָּוִד יָצָא לְקָרְאֵת הַפְּלִשְׁתִּי אֲמַר אֶל אֲבִנֵר שֶׁר הַצָּבָא: בֶּן מִי זֶה הַנַּעַר אֲבִנֵר?").

9. לפניך רשימת אירועים מחיי שאול.
- המלכת שאול על כל ישראל [שמואל א, י']
- מלחמת שאול בעמלק [שמואל א, ט"ו]
- שאול מנתח (חותך) צמד בקר ושולח את החלקים בכל גבול ישראל [שמואל א, י"א, ז]
- שאול ונערו מחפשים את האתונות שאבדו [שמואל א, ט']
- שאול מגיע אל בעל האוב בעין דור [שמואל א, כ"ח]
- חידוש המלוכה של שאול בגלגל [שמואל א, י"א, יד-טו]
- הריגת כוהני נוב עיר הכוהנים [שמואל א, כ"ב, יח-יט]
- שאול כועס על מיכל ביתו שסייעה לדוד להימלט משאול [שמואל א, י"ט, יז]
א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

10. לפניך רשימת אירועים מחיי יהונתן בן שאול.
- יהונתן נותן לדוד את מעילו, מדיו, חרבו וקשתו [שמואל א, י"ח, ד]
- יהונתן ונושא כליו עוברים אל מצב פלשתים ומכים חיילים פלשתים [שמואל א, י"ד, א-יד]
- יהונתן מצוה את הנער שליפט בעבורו את החצים לחזור לעיר [שמואל א, כ', לה-מ]
- יהונתן מכה את נציב פלשתים היושב בגבע [שמואל א, י"ג, ג]
- יהונתן מסכם עם דוד כי דוד ימלוך על ישראל ויונתן יהיה המְשִׁיחַ (סגן) שלו [שמואל א, כ"ג, יז]
- יהונתן אוכל מיערת הדבש [שמואל א, י"ד, כז]
א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

11. לפניך רשימת אירועים הקשורים ליחסי שאול המלך ויהונתן בנו.
- שאול מדבר עם יהונתן ועם שאר עבדיו על רצונו להרוג את דוד [שמואל א, י"ט, א]
- שאול רוצה להמית את יונתן בגלל שיונתן עבר על שבועת אביו [שמואל א, י"ד, מא-מד]
- יהונתן מצליח לשכנע את שאול לא להרוג את דוד [שמואל א, י"ט, ד-ז]
- שאול מטיל את חניתו לעבר יהונתן בכדי להכותו [שמואל א, כ', לב]
- שאול כועס על יהונתן שנתן לדוד רשות להיעדר מסעודת ראש חודש בגלל שמחה משפחתית [שמואל א, כ', כז-לא]
א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

12. לפניך רשימת אירועים מחיי דוד.
- הגעת האישה התקועית אל דוד [שמואל ב, י"ד]
- קינת דוד על מות אבנר [שמואל ב, ג']
- דוד מתחתן עם מיכל בת שאול [שמואל א, י"ח, כז]
- המלכת דוד על כל ישראל בחברון [שמואל ב, ה']
- קינת דוד על מות אבשלום [שמואל ב, י"ט]
- קללת שמעי בן גרא [שמואל ב, ט"ז, ה]
- המלכת דוד על שבט יהודה בחברון [שמואל ב, ב', ד]
- חטא דוד עם בת שבע [שמואל ב, י"א]
- העלאת ארון ה' לעיר דוד [שמואל ב, ו']
- דוד ואבישי בן צרויה חודרים למחנה שאול הישן בגבעת החכילה [שמואל א, כ"ו, א-יב]
- משיחת דוד בידי שמואל הנביא [שמואל א, ט"ז]
- קינת דוד על מות שאול ויהונתן [שמואל ב, א']
- כיבוש ירושלים מידי היבוסים [שמואל ב, ה']
- דוד מחלק את השדה בין ציבא ובין מפיבושת [שמואל ב, י"ט, ל]
א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).

13. לפניך רשימת אירועים מתקופת אבשלום.
- אבשלום מבקש רשות מדוד ללכת לשלם את הנדר שהוא נדר לה' בחברון [שמואל ב, ט"ו, ז-ח]
- ראשו של אבשלום נתפס בעץ אלה והוא נתלה בין השמים ובין הארץ [שמואל ב, י"ח, ט-י]
- אבשלום מקבל את עצת חושי האַרְכִי ודוחה את עצת אחיתופל [שמואל ב, י"ז]
- יואב מחזיר את אבשלום מגשור לירושלים [שמואל ב, י"ד, כג]
- אבשלום הורג את אחיו אמנון [שמואל ב, י"ג, כח-כט]
- עבדי אבשלום מציתים חלקת שדה שעורים של יואב [שמואל ב, י"ד, ל]
- אבשלום מורד בדוד [שמואל ב, ט"ו, י-יג]
- אבשלום מזמין את דוד ואת שאר בני דוד לחגיגה של גֶזַ צאנו בבעל חצור [שמואל ב, י"ג, כג-כד]
א. העתק את האירועים למחברתך לפי הסדר הנכון של התרחשותם, ומספר אותם מהמוקדם ביותר (מספר 1) למאוחר ביותר (מספר 4).